

Správa o výsledku kontroly 2024

Nezákonne umiestnený odpad

Najvyšší kontrolný úrad SR
Ľubomír Andrassy, predseda

Kontrolovali sme

Kontrola bola zameraná na zhodnotenie prevencie vzniku nezákonne umiestneného odpadu a systému jeho odstraňovania. Okrem 15 obcí v rámci piatich krajov, v ktorých bola vykonaná kontrola, bolo komplexné zhodnotenie problematiky vykonané aj na základe dotazníkových prieskumov realizovaných v centrách podpory Ministerstva vnútra SR a okresných úradoch, vyjadrení Ministerstva životného prostredia SR a Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity a ďalších osobných stretnutí, vrátane záverečného stretnutia ku kontrole, na ktorom sa okrem už spomenutých inštitúcií zúčastnili aj zástupcovia Generálnej prokuratúry SR, enviropolície a Združenia miest a obcí Slovenska.

Ako sme postupovali

Kontrola bola vykonaná v súlade so zákonom NR SR č. 39/1993 Z. z. o Najvyššom kontrolnom úrade Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov a so štandardmi, ktoré vychádzajú zo základných princípov medzinárodných štandardov najvyšších kontrolných inštitúcií (ISSAI), najmä štandardov pre výkonnostnú kontrolu.

Prečo sme kontrolovali

Podľa dostupných štatistík je Slovensko krajinou, ktorá má na svojom území jeden z najvyšších počtov prípadov nezákonne umiestneného odpadu. Ten predstavuje pre obce a krajinu nielen estetický problém, ale aj významné finančné a environmentálne riziká. V prípade takéhoto odpadu v blízkosti ľudských obydlií existuje riziko šírenia závažných ochorení a v neposlednom rade jeho prítomnosť nevytvára predpoklady pre dôstojný život.

Čo sme zistili

Napriek tomu, že v oblasti prevencie vzniku nezákonne umiestneného odpadu kontrola evidovala určitú snahu štátu formou realizovania viacerých projektov, výraznejšie úspechy v tejto oblasti sa nedosiahli. Ani kontrolami na obciach nebola identifikovaná snaha o pozitívnu zmenu.

Systém odhaľovania osôb zodpovedných za nezákonné umiestnenie odpadu nie je funkčný na žiadnej z jeho úrovni (obec, okresný úrad, enviropolícia) a ako účinné nemožno vo väčšine prípadov označiť ani tresty za trestné činy zo strany súdov v prípade odhalenia páchatelia.

Na odstraňovanie odpadu štát nemá peniaze, táto činnosť je zabezpečovaná len formálne a nedostatočne. Schopné odstraňovať odpad rozsiahlejšieho charakteru nie sú v aktuálne nastavenom systéme ani obce. Mnoho prípadov tzv. „nelegálnych skládok z minulosti“ je zabudnutých, no stále môžu predstavovať významné finančné a environmentálne riziká.

Čo odporúčame

Na základe kontroly a komplexného zhodnotenia problematiky predložil NKÚ SR odporúčania, ktoré boli odkomunikované všetkými zúčastnenými stranami aj na záverečnom stretnutí ku kontrole. Na základe záverov z tohto stretnutia je hlavným a kľúčovým odporúčaním vytvoriť pracovnú skupinu pre nezákonne umiestnený odpad pod záštitou Ministerstva životného prostredia SR, ktorá by zastrešovala všetky zúčastnené strany. Na tejto potrebe sa účastníci jednohlasne zhodli a Ministerstvo životného prostredia SR prisľúbilo iniciovanie krokov začiatkom roku 2025. Úlohou tejto skupiny by okrem výmeny praktických poznatkov mala byť najmä diskusia o funkčnosti súčasne nastavených postupov a procesov § 15 zákona o odpadoch a tiež o potrebe vytvorenia systému financovania odstraňovania nezákonne umiestneného odpadu.

V rámci podpory prevencie vzniku nezákonne umiestneného odpadu odporúča NKÚ SR viac dohliadať na účinnosť projektov realizovaných v tejto oblasti tak, aby plnili svoj účel.

VÝKON KONTROLNEJ AKCIE

Účel kontrolnej akcie

Účelom kontrolnej akcie bolo poukázať na nedostatky v prevencii vzniku nezákonne umiestneného odpadu a systéme jeho odstraňovania, a to posúdením dostatočnosti aktivít štátu a samosprávy v oblasti prevencie, ale tiež posúdením postupov a procesov nastavených zákonom o odpadoch, na základe ktorých sa odhaľujú osoby zodpovedné za vznik nezákonne umiestneného odpadu a ktoré by mali viesť k jeho včasnému odstráneniu.

Rámec kontrolnej akcie

Z dôvodu neexistencie spoľahlivej databázy všetkých prípadov nezákonne umiestneného odpadu bola vzorka obcí pre kontrolu vybraná na základe odporúčaní okresných úradov tých okresov, pri ktorých sa podľa uvedenej databázy predpokladal ich najväčší výskyt. Kontrola posudzovala najmä aktuálne obdobie, ale aj obdobie, ktoré súviselo s konkrétnymi prípadmi nezákonne umiestneného odpadu. Kontrola bola vykonaná ako kontrola výkonnosti, zameraná najmä na správnosť nastavenia systému a identifikovanie problémov, ktoré vedú k vysokému počtu prípadov nezákonne umiestneného odpadu a nízkej miere odhaľovania zodpovedných osôb, prípadne odstraňovania takéhoto odpadu. Z uvedeného dôvodu boli využité aj ďalšie metódy zberu údajov, konkrétne dotazníkové prieskumy na všetkých centrách podpory Ministerstva vnútra SR (návratnosť 100 %) a všetkých okresných úradoch (návratnosť viac ako 95 %), vyjadrenia zainteresovaných strán (Ministerstvo životného prostredia SR a Úrad Splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity) a osobné stretnutia, prípadne iná komunikácia s vybranými okresnými úradmi, odborom odhaľovania nebezpečných materiálov a environmentálnej kriminality Policajného zboru (ďalej len „enviropolicia“), Generálnou prokuratúrou SR a Združením miest a obcí Slovenska.

Za účelom získania uistenia o rovnakom vnímaní identifikovaných problémov všetkými zúčastnenými stranami, ako aj návrhu riešení, prípadne odporúčaní, sa uskutočnilo záverečné stretnutie ku kontrole za účasti všetkých vyššie spomenutých inštitúcií.

Výsledky kontrolnej akcie

Medzinárodné porovnanie prípadov nezákonne umiestneného odpadu je pomerne problematické, pretože neexistujú žiadne databázy na úrovni OECD, ani EÚ. Jediným použiteľným meradlom medzi krajinami sú údaje z neoficiálnej aplikácie Trashout, ktorá sa už v roku 2019 využívala v 110 krajinách sveta. Aplikácia však slúži len ako dobrovoľný nástroj pre občanov, kde môžu nahlásiť nezákonne umiestnený odpad. S určitosťou teda nemôžeme hovoriť o komplexnom a smerodajnom údaji. Ide však o moderný a pohodlný spôsob pre občanov, ako takýto odpad nahlásiť. Pre okresný úrad, prípadne obec, ktoré sú po nahlásení takéhoto prípadu povinné konať, však nie je nijako závažný. V praxi je preto potrebné, aby občan nezákonne umiestnený odpad nahlásil okresnému úradu, prípadne obci, čo môže mnohých odradiť. Úlohu nahlasovania prípadov z aplikácie na okresný úrad v minulosti plnila tzv. zelená linka na Ministerstve životného prostredia SR, tá však bola začiatkom tohto roka zrušená.

Podľa údajov z aplikácie Trashout je Slovensko krajinou s druhým najvyšším počtom prípadov nezákonne umiestneného odpadu v EÚ (11 378 prípadov nahlásených k roku 2024), pričom ZMOS v jednej zo svojich mediálnych správ pripúšťa, že ich počet môže byť výrazne vyšší.

Na základe viacerých dôvodov môžeme s istotou konštatovať, že počet prípadov nezákonne umiestneného odpadu na Slovensku sa dá len odhadovať.

Bez ohľadu na presný počet, nezákonne umiestnený odpad, ktorý občania poznajú najmä pod výrazom nelegálne skládky, je z pohľadu početnosti na Slovensku významným problémom. Nejde len o estetický problém, ale „predstavuje riziko z hľadiska zamorenia vody, pôdy a ovzdušia. Riziko kontaminácie podzemných vôd sa stáva významnejším v prípade, ak obyvateľstvo nevyužíva verejné zdroje vody, ale miestne studne. V neposlednom rade treba vziať do úvahy riziko iných bakteriálnych infekcií, ktoré môžu vzniknúť pri úzkom kontakte so skládkou (prehrabávanie skládok), zápach pochádzajúci zo vzniku a uvoľňovania plynov a zvýšenú prašnosť. Spomínané faktory majú priamy dosah na zdravie obyvateľstva v podobe zvýšeného výskytu alergických a respiračných ochorení“ (Odpad ako sociálny problém vo vylúčených rómskych osídleniach, Slovenská akadémia vied, 2022).

V prípade výskytu a hromadenia takéhoto odpadu priamo v obydliach občanov navyše takéto podmienky nemožno považovať za dôstojné pre život, nakoľko výrazne znižujú šancu dotknutých ľudí zamestnať sa, inkluzie detí v predškolských a školských zariadeniach a vo všeobecnosti integrácie občanov žijúcich v týchto lokalitách do spoločnosti.

Kontrola sa preto v prvom bode kontroly v rámci prevencie vzniku nezákonne umiestneného odpadu zamerala práve na tieto prípady. Preverovaný problém nie je vždy výlučne výsledkom činností občanov, môže byť napr. výsledkom organizovanej trestnej činnosti, niekedy súvisiacej aj s cezhraničnou prepravou odpadu. Touto kontrolou sa však NKÚ SR zameria práve na odpad, ktorý je nezákonne umiestňovaný jednotlivcami ako produkt nedostatočnej edukácie vyplývajúcej aj z dlhodobého a chronicky zanedbaného systémového a kontinuálneho riešenia problému generačnej chudoby, sociálneho vylúčenia a častej diskriminácie, nedostatočnej infraštruktúry pri nakladaní s odpadmi v obciach, prípadne zo špekulatívnych dôvodov, s cieľom vyhnúť sa poplatkom za legálne nakladanie s týmto odpadom.

Prevencia vzniku nezákonne umiestneného odpadu

Systém nakladania s odpadmi v osadách nie je dostatočný, v niektorých prípadoch samospráva na situáciu rezignovala a problém rieši segregáciou občanov marginalizovaných rómskych komunít. Prevencia sa realizuje len prostredníctvom projektov, ktoré nie sú vždy účinné. Pre Ministerstvo životného prostredia SR táto téma nie je prioritou a priznáva, že za posledné obdobie sa v nej veľký pokrok nedosiahol.

Obce

Nezákonne umiestnený odpad v blízkosti obydlií, ktorý bol predmetom tejto kontroly, sa takmer výlučne spája s občanmi marginalizovaných rómskych komunít (ďalej len „MRK“). Z uvedeného je možné odvodiť, že príčinou vzniku takéhoto odpadu je nízka vzdelanostná úroveň týchto občanov, nedostatočné povedomie o potrebe chrániť životné prostredie a nakladať s odpadmi, zlé návyky vyplývajúce z fenoménu generačnej chudoby, teda problému vyrastania detí v prostredí bez potrebných vzorov správania, ale aj nepodieľanie sa na nákladoch obce spojených s odpadovým hospodárstvom neuhradením miestneho poplatku. Kľúčom k úspechu v rámci prevencie nezákonne umiestneného odpadu sú preto podľa NKÚ SR adresné aktivity smerované ku konkrétnej komunite.

V rámci prevencie bol kontrolou v 15 obciach preverený systém nakladania s odpadmi ako základný predpoklad pre zamedzenie vzniku umiestňovania odpadu inou, ako legálnou formou. Za správne nastavený systém, v prospech občana, NKÚ SR v tejto kontrole považoval systém, v rámci ktorého bol vo všetkých častiach obce zavedený zber pre všetky zložky triedeného odpadu; kde mali všetci občania, vrátane občanov zo segregovaných častí obce dostatok zberných nádob a kde bola dodržaná akceptovateľná donášková vzdialenosť pre občanov. Kritériá pre všetky uvedené oblasti vyplývajú priamo zo zákona o odpadoch a príslušnej vyhlášky k tomuto zákonu.

Len v prípade dvoch obcí sa preukázalo, že osade nebol obcou zabezpečený ani zber zmesového komunálneho odpadu. V niektorých prípadoch bol tento zber zabezpečený len formálne, napr. jednou veľkou nádobou na okraji osady. Dôvodom bolo niekoľko, od zlého prístupu do osady pre zberné vozidlá, až po zlé skúsenosti zberových spoločností so samotnými občanmi, ktorí v minulosti pridelené nádoby opakovane ničili a preto obec snahu o riešenie tejto situácie ukončila. Významným dôvodom je tiež fakt, že nádoby na zmesový odpad sú hradené z výnosu z miestneho poplatku a vymožitelnosť výnosu z miestneho poplatku od občanov v osadách je nízka (nelegálne postavené stavby, trvalý pobyt mimo obce, slabá platobná disciplína, chudoba dotknutých občanov). Z kontroly preto vyplynula systémová otázka „Ako zabezpečiť nakladanie s odpadom pre neplatičov a neprispôsobivých občanov?“. Podľa NKÚ SR, z hľadiska preverovanej témy určite nie je žiaduce, aby boli neplatiči vylúčení z tejto služby. Napriek tomu, že NKÚ SR vníma oprávnené sťažnosti obcí na príslušných občanov a zložitú situáciu, podľa zákona o majetku obcí je obec povinná hospodáriť so svojim majetkom obce v prospech rozvoja obce a jej občanov a ochrany a tvorby životného prostredia. Neriešením tejto situácie a segregovaním občanov žijúcich v osadách sa problém len prehĺbuje. Aj keď úspešné metódy v rámci jednej obce nemusia byť uplatniteľné v inej obci, boli v rámci komunikácie počas kontroly identifikované obce (napr. Čirč a Spišské Tomášovce), ktoré by mohli slúžiť ako dobrá prax. Spoločným menovateľom úspechu v rámci týchto obcí bola ich dlhodobá a systematická snaha starostov obce aktívne pracovať s problémovou skupinou občanov.

Kontrolou v obciach nebol identifikovaný výraznejší problém so zabezpečením triedeného zberu odpadu. Uvedené neplatilo pre spomínané osady, kde však, rovnako ako pri zmesovom komunálnom odpade, bola absencia nádob spôsobená už spomenutými dôvodmi. Osady boli z hľadiska triedenia odpadu na okraji záujmu obcí a za úspech sa považovalo to, že občania hádzali odpad do akejkoľvek nádoby. Uvedené vo väčšine obcí potvrdzoval aj nedostatok preventívnych aktivít obce, smerujúcich k zmene tohto stavu.

Ako účinné boli kontrolou vyhodnotené niektoré externé projekty zamerané na zefektívnenie nastaveného systému nakladania s odpadmi v obci. V štyroch z piatich prípadov bolo kontrolou vyhodnotené, že realizované projekty mali pre príslušnú časť obce prínos a situácia sa zlepšila. To potvrdzuje už konštatované, že jediným spôsobom riešenia problému sú adresné aktivity vykonávané priamo v daných komunitách.

Z pohľadu dostatku zberných nádob na triedený zber v obci boli konštatované nedostatky, na ktoré NKÚ SR poukazuje vo svojich kontrolách už od roku 2018. V tretine kontrolovaných obcí nebol dodržaný štandard zberu aspoň pre jednu zložku triedeného odpadu napriek tomu, že za ich zabezpečenie sú finančne zodpovední výrobcovia obalových a neobalových výrobkov v rámci rozšírenej zodpovednosti výrobcov. Štandard zberu hovorí o tom, či obec disponuje dostatočnými zberovými kapacitami na jedného občana pre triedený odpad, zohľadňujúc frekvenciu vývozu odpadu.

Dôvodom v prípade malých obcí je aj skutočnosť, že nepoznajú štandard zberu a ani jeho výpočet. Výpočet štandardu zberu nie je jednoduchý a malé obce väčšinou nemajú k dispozícii zamestnanca, ktorý by sa venoval výlučne tejto problematike. NKÚ SR sa preto rozhodol zverejniť vo svojej webovej aplikácii MuMAP tabuľku, ktorá po zadaní základných údajov obce poskytne automatický prepočet, či v obci je, alebo nie je zabezpečený štandard zberu a či si príslušná organizácia zodpovednosti výrobcov splnila svoju povinnosť zabezpečiť v obci nakladanie s vyhradeným prúdom odpadu.

Z kontroly, ale aj z diskusií s odborníkmi v rámci kontroly vyplynulo, že pozitívny vplyv na prevenciu vzniku nezákonne umiestneného odpadu, ale aj celkovo na efektívny systém nakladania s odpadmi, majú aj zberné dvory. NKÚ SR preto podporuje snahu obcí vybudovať zberný dvor na svojom území.

Ministerstvo životného prostredia SR

Ústredným orgánom štátnej správy odpadového hospodárstva je Ministerstvo životného prostredia SR. Napriek tomu, že niektoré povinnosti v problematike nezákonne umiestneného odpadu spadajú pod okresné úrady, platí, že Ministerstvo životného prostredia SR riadi a kontroluje výkon štátnej správy v odpadovom hospodárstve.

V oblasti prevencie spolupracovalo na dokumente Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 na oblastiach, ktoré svojím obsahom prispievajú k naplneniu zámerov vlády vo vzťahu k zlepšeniu postavenia a situácie Rómov, uvedených v Programovom vyhlásení vlády SR na obdobie rokov 2020 - 2024 a taktiež reflektuje ciele Vízie a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030.

V tomto dokumente sa znižovanie podielu osídlení MRK s nezákonne umiestneným odpadom v rámci ukazovateľov spomína pri dvoch cieľoch – zníženie diskriminácie Rómov v bývaní a zlepšenie prístupu a využívanie základnej technickej infraštruktúry a občianskej vybavenosti v osídleniach MRK.

Napriek niektorým aktivitám, na ktorých Ministerstvo životného prostredia SR od roku 2020 spolupracovalo, podľa vlastného vyjadrenia priznáva, že neeviduje výrazné zmeny v tejto oblasti.

V ďalšom strategickom dokumente, Stratégii environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 z roku 2019, pritom Ministerstvo životného prostredia SR definuje ako jeden zo svojich cieľov v rámci obehového hospodárstva zvýšenie prevencie vzniku nezákonne umiestneného odpadu a vymáhanie princípu „znečisťovateľ platí“, ktoré sa opiera najmä o myšlienku dôsledného trestania vinníkov, zavedenie efektívnych pokút, spoluúčasť vlastníka pozemku na odstraňovaní odpadu, finančnú podporu pre aktívne obce a iné oblasti, ktoré sa aj v rámci kontroly potvrdili ako problémové.

V súčasnosti nie je na základe čoho priebežne hodnotiť úspech týchto plánovaných aktivít Ministerstva životného prostredia SR a na základe jeho doterajšej pasivity v tejto oblasti je otázne, akým spôsobom má v pláne tieto ciele naplniť.

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity

Keďže problematika nezákonne umiestneného odpadu priamo v obydliach sa takmer výlučne spája s občanmi MRK, do veľkej miery by mal byť v tejto oblasti aktívny aj Úrad splnomocnenca vlády pre rómske komunity. Ten má opatrenia súvisiace s touto témou zahrnuté vo svojich akčných plánoch.

Úrad spolupracoval na viacerých projektoch zameraných na osvetu pri nakladaní s odpadom. Napriek tomu vidí NKÚ SR priestor najmä v konkrétnych a adresných aktivitách v problémových komunitách.

Jednou z aktivít týkajúcich sa tohto úradu je aktuálne projekt Miestne občianske a preventívne služby, ktorý nadviazal na predošlý projekt Miestne občianske a poriadkové služby. Medzi povinnosti v rámci tohto projektu patrí aj monitoring a hlásenie podozrení z poškodzovania životného prostredia, konkrétne aj nezákonne umiestnený odpad.

Vo väčšine kontrolovaných obcí bol počas celého kontrolovaného obdobia realizovaný aj uvedený projekt. Nakoľko v každej z kontrolovaných obcí sa vyskytoval prípad nezákonne uloženého odpadu a v niektorých dokonca dlhodobo, resp. opakovane, prípadne ani nebol nahlásený príslušným štátnym orgánom odpadového hospodárstva, považuje NKÚ SR v tomto smere projekt za neúčinný.

Prevenia vzniku nezákonne umiestneného odpadu nie je len otázkou vhodne nastaveného systému nakladania s odpadmi v obciach a osvetu medzi občanmi. Veľký vplyv na prevenciu má aj odhaľovanie osôb zodpovedných za nezákonne umiestnený odpad a tresty udeľované za tieto trestné činy.

Odhalenie osoby zodpovednej za nezákonne umiestnený odpad

Ani jeden zo štyroch mechanizmov na odhalenie osoby zodpovednej za nezákonne umiestnený odpad nie je funkčný. Ak sa aj páchatel v pár prípadoch nájde, jeho trest nezodpovedá škode, ktorú spôsobil a tým nepôsobí preventívne a odstrašujúco.

Počas celého procesu odhaľovania zodpovednej osoby, podľa postupov definovaných v § 15 zákona o odpadoch, je možné ju určiť tromi inštitúciami:

- obcou v rámci priestupkového konania
- okresným úradom v rámci konania o určení zodpovednej osoby a priestupkového konania
- enviropolíciou v rámci prešetrenia podozrenia zo spáchania trestného činu

Obec

Prvou inštitúciou v celom systéme odstraňovania nezákonne umiestneného odpadu, ktorá je povinná vyvinúť úsilie o identifikovanie zodpovednej osoby, je obec, v ktorej územnom obvode sa odpad nachádza.

Obec je podľa zákona o odpadoch orgánom štátnej správy odpadového hospodárstva, podľa uvedeného zákona prejednáva priestupky a ukladá pokuty za priestupky v prípadoch definovaných uvedeným zákonom. Ak niekto nakladá, alebo inak zaobchádza s odpadmi v rozpore so zákonom, prípadne uloží odpad na iné miesto, než na miesto určené obcou, je obec povinná začať priestupkové konanie. Len v tretine obcí kontrola identifikovala aspoň jeden prípad, keď obec riešila danú vec v rámci priestupkového konania.

Pasivita obce je negatívne hodnotená aj zo strany okresných úradov vtedy, keď obec nahlási na okresný úrad prípad nezákonne umiestneného odpadu napriek tomu, že pozná zodpovednú osobu, ale priestupkové konanie nezačala. Obec sa tak zbavuje svojich povinností vyplývajúcich zo zákona o odpadoch.

Je však otázne, či je v prípade obcí možné vzhľadom na ich právomoci vo veci odhaľovania zodpovednej osoby (napr. právo vstupovať na súkromný pozemok) a v prípade menších obcí aj vzhľadom na ich personálne zabezpečenie očakávať, že tento inštitút bude účinný. Prispieva k tomu aj fakt, že ak aj obec zodpovednú osobu odhalí a uloží jej pokutu, v prípade občanov MRK je vymožitelnosť tejto pokuty veľmi nízka a celé úsilie obce je zbytočné. S uvedeným sa stotožňuje aj sekcia ZMOS pre MRK.

Okresný úrad

Úlohou okresného úradu je vykonať na základe ohlásenia nezákonne umiestneného odpadu (či už od občana, alebo obce) miestnu obhliadku a vydať odborné vyjadrenie o tom, či skutočnosti nasvedčujú tomu, že bol spáchaný trestný čin. Ak áno, je prípad odstúpený na enviropolíciu. V prípade potreby si k tomu prizve aj zástupcu iného orgánu štátnej správy odpadového hospodárstva.

Ak skutočnosti nenasvedčujú, že ide o spáchanie trestného činu...

V takomto prípade je zodpovednosť za odhalenie vinníka na okresnom úrade, ktorý ako správny orgán začne konanie o určení zodpovednej osoby. V rámci neho zisťuje zodpovednú osobu, ale aj to, či vlastník, správca, alebo nájomca nehnuteľnosti, na ktorej sa odpad nachádza, nezanedbal svoje povinnosti, prípadne či mohol mať z tejto veci prospech.

Príslušný odbor starostlivosti o životné prostredie na okresnom úrade zamestnáva v priemere jedného, až dvoch zamestnancov, ktorých sa táto agenda týka (aj to len v rámci ďalšej agendy súvisiacej s odpadovým hospodárstvom). Vzhľadom na možnosti zamestnancov okresného úradu a ich právomoci pri odhaľovaní vinníkov rovnako nie je možné očakávať, že by sa mohla úspešnosť týchto konaní v budúcnosti zvyšovať.

Podľa vyjadrení okresných úradov, len približne štvrtine z nich sa zodpovednú osobu podarilo odhaliť aspoň raz. Väčšinou je toto konanie formálne a zbytočné, čo potvrdzujú aj názory okresných úradov. Po priestupkových konaniach obcí ide teda už o druhý nefunkčný systém odhaľovania zodpovednej osoby.

Ďalšiu, v poradí tretiu možnosť, ako odhaliť vinníka, má okresný úrad vtedy, keď sa prípad z enviropolície vráti okresnému úradu ako priestupok z dôvodu, že nebola naplnená skutková podstata trestného činu. V takomto prípade je okresný úrad povinný začať priestupkové konanie. Toto konanie sa dá svojou povahou prirovnať k správnenému konaniu určovania zodpovednej osoby okresným úradom, čomu zodpovedá aj rovnako nízka miera úspešnosti odhaľovania vinníka.

Ak skutočnosti nasvedčujú, že ide o spáchanie trestného činu...

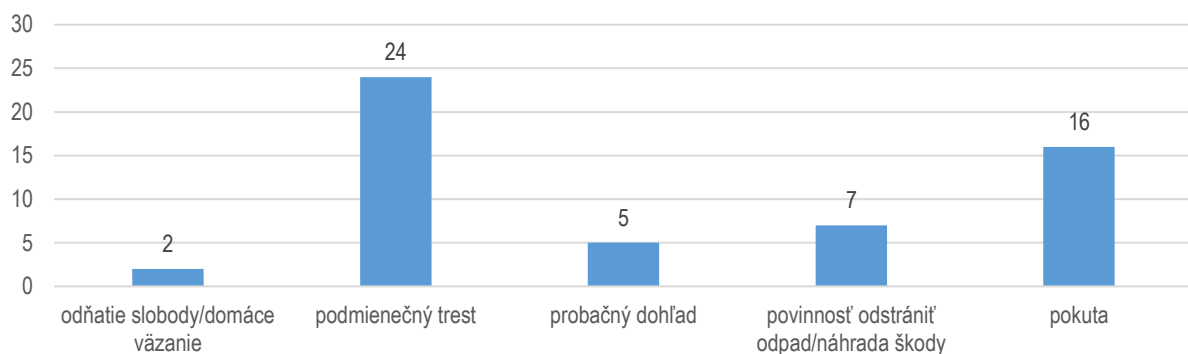
Tieto prípady postupuje okresný úrad podľa trestného zákona enviropolícii. Aj tu je miera odhalenia páchatel'a veľmi nízka a preto ani štvrtý spôsob, ako odhaliť vinníka, nemôžeme označiť za účinný. Kontrola sa nezaoberala riešením prípadov enviropolíciou, preto nehodnotí možné príčiny tohto stavu. NKÚ SR však v tomto smere vidí problém najmä v tom, že zložky enviropolície neriešia prípad okamžite, ale až po prebehnutí procesných krokov podľa § 15 a najmä až po odhadnutí výšky spôsobenej škody zo strany okresných úradov. Dôvodom je, že enviropolícia nie je orgánom štátnej správy odpadového hospodárstva a preto nemá kompetenciu riešiť prípad skôr, ako jej je postúpený na základe podozrenia zo spáchania trestného činu.

Ak bol enviropolíciou odhalený páchatel'...

V malom percente prípadov sa enviropolícii podarí identifikovať páchatel'a trestného činu a okresný úrad zastupuje záujmy poškodeného na súde.

Už v príprave kontroly bolo identifikované riziko, že tresty udelené súdmi za tento typ trestnej činnosti nie sú dostatočné. NKÚ SR preto analyzoval aj túto oblasť, pričom vychádzal z rozsudkov okresných súdov za obdobie rokov 2020 až 2024, zverejnených na portáli Ministerstva spravodlivosti SR. Z dôvodu obmedzenej možnosti filtrovania boli vygenerované len rozhodnutia, ktoré obsahovali názov „neoprávnené nakladanie s odpadmi“, čo bolo konštatovanie každého súdu pri porušení zákona. Mohlo sa ale stať, že v niektorom rozhodnutí toto konštatovanie nezaznelo, príp. zaznelo v inej podobe, čím sa toto rozhodnutie do analýzy nedostalo. Zo 112 výsledkov si NKÚ SR pre svoju analýzu vybral všetky, pri ktorých bola spôsobená škoda vyššia ako 5 000 eur. Takýmto spôsobom bolo analyzovaných 47 rozsudkov, prípadne trestných rozkazov.

Graf č. 1: Počty postihov za nezákonne umiestnený odpad

* Niektoré tresty boli uložené súčasne, takže ich súčet sa nezohoduje so súčtom súdnych rozhodnutí

Zdroj: vlastné spracovanie na základe analýzy súdnych rozhodnutí

Podľa trestného zákona sa ten, čo aj z nebanlivosti nakladá s odpadmi v malom rozsahu v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi, potrestá odňatím slobody až na dva roky. Ak ide o značný, prípadne veľký rozsah, trest môže byť aj vyšší (na päť rokov, ak ide o prípad v značnom rozsahu, resp. osem rokov, ak ide o prípad veľkého rozsahu).

Jeden trest odňatia slobody na tri roky a tri mesiace a jeden trest domáceho väzenia na jeden rok sa paradoxne týkali spôsobených škôd vo výške približne 6 000 eur a 14 000 eur. Naopak, v deviatich prípadoch, kedy bola spôsobená škoda nad 50 000 eur, bola v siedmich prípadoch udelená podmienka, prípadne probačný dohľad a v dvoch prípadoch bola udelená pokuta vo výške 5% a 16 % zo spôsobenej škody. K nepodmienečnému trestu odňatia slobody nedošlo ani v extrémnom prípade z pohľadu spôsobenej škody, kedy výška škody dosiahla 9 960 514,20 eur. Súd vo svojom rozhodnutí určil páchateľovi probačný dohľad na 5 rokov, povinnosť zamestnať sa a pokutu vo výške 1 000 eur.

Ako príklad môžeme uviesť aj vyšetrovanie na jednom z kontrolovaných subjektov, v rámci ktorého sa osem fyzických osôb priznalo, že odpad ukladalo v rozpore so zákonom o odpadoch. Podľa vyšetrovateľa policajného zboru však výsledky vyšetrovania preukázali, že nešlo o trestný čin, nakoľko sa nepodarilo určiť rozsah protiprávneho konania páchateľov, preto vec postúpil príslušnému okresnému úradu ako priestupok.

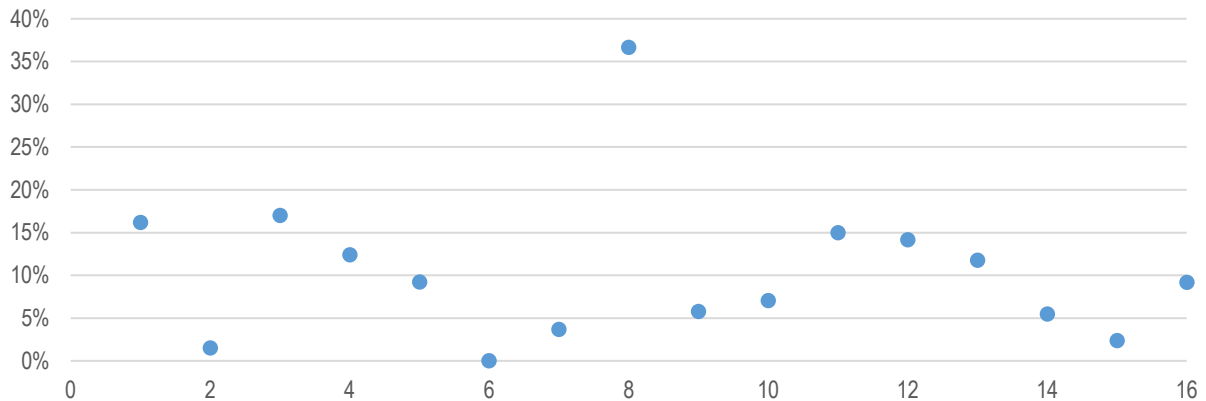
Pozitívne možno hodnotiť prípady, kedy bola súdom určená povinnosť odstránenia nezákonne umiestneného odpadu, prípadne náhrada škody. Negatívom je, že sa tak stalo len v siedmich prípadoch. Práve tento inštitút by mal byť podľa NKÚ SR prvoradý a okrem preventívneho účinku by mal pozitívny dopad aj na štátny rozpočet. Príčinou tohto stavu je aj skutočnosť, že súdy nie sú v mnohých prípadoch schopné určiť povinnosť odpad odstrániť, prípadne určiť náhradu škody z dôvodu, že okresné úrady nevedia presne a odborne vyčíslieť výšku spôsobenej škody. Okresné úrady majú v tejto oblasti skutočne problém, nakoľko výšku škody len odhadujú. Na odborný posudok, ktorý sa vypracováva už na začiatku po miestnej obhliadke odpadu, nemajú k dispozícii finančné prostriedky.

Súd preto v tomto prípade, keď je páchateľ známy, odkáže okresný úrad na civilné konanie s cieľom uplatniť si náhradu škody. Podľa zákona o odpadoch je možné zo strany okresného úradu uplatniť si nárok na náhradu škody od zodpovednej osoby, v takýchto prípadoch je ale problém, lebo nezákonne umiestnený odpad sa neodstraňuje (viac v ďalšej časti správy) a preto si okresné úrady nevedia náhradu uplatniť.

Podľa názoru NKÚ SR, po konzultácii s Generálnu prokuratúrou SR, nie úplne vhodnou formuláciou § 15 zákona o odpadoch nie sú dotknuté nároky poškodeného v trestnom konaní, čo znamená, že okresný úrad by si na civilnom súde mohol vymáhať náhradu škody aj bez toho, aby došlo k úhrade (čiže k odstráneniu odpadu). Vzhľadom na náročnosť problematiky presahujúcu zameranie kontroly (ale do značnej miery súvisiacu), kontrola len poukázala na rezervy, v rámci ktorých môže dochádzať k značným únikom príjmov štátu, ktoré by mohli byť použité na odstraňovanie skládok. Uvedené by rozhodne malo byť predmetom odbornej diskusie zainteresovaných strán.

Z grafu č. 1 je tiež je zrejmé, že najviac sú využívané inštitúty podmieneného trestu a udelenia pokuty. Oba tieto prípady majú nízky odstrašujúci účinok vo vzťahu k páchaniu obdobnej trestnej činnosti v budúcnosti. O to viac, ak sú pokuty nízke a nezodpovedajú rozsahu spôsobenej škody.

Graf č. 2: Percentuálne vyjadrenie výšky pokuty na spôsobenej škode v 16 prípadoch udelenia pokuty

Zdroj: vlastné spracovanie na základe analýzy súdnych rozhodnutí

Z hľadiska nominálnej hodnoty pokút bola ich priemerná výška približne 2 000 eur, pričom priemerná výška škody spôsobenej v prípadoch, v rámci ktorých bola udelená pokuta, bola takmer 24 000 eur. Do priemerných počtov nebol kvôli objektívnosti zohľadnený vyššie uvedený extrémny prípad škody spôsobenej vo výške 9 960 514,20 eur.

NKÚ SR nepozná obsahovú stránku analyzovaných súdnych konaní a tým ani kontext daného prípadu, rovnako ako nehodnotí správnosť súdnych rozhodnutí. Analyzoval len dostupné informácie s cieľom poukázať na všeobecný názor odbornej spoločnosti o nízkej úrovni trestov a udeľovaných pokút, ktorá nemôže mať na páchatelov odstrašujúci účinok a neslúži ako preventívny prostriedok proti vzniku nezákonne umiestneného odpadu. Práve naopak, v rámci EÚ je nezákonné zneškodňovanie odpadu považované za závažnú organizovanú trestnú činnosť a preto nízke pokuty a udeľovanie podmienených trestov môžu mať skôr špekulatívny, ako preventívny charakter.

Ak by sme porovnali výšky pokút so všetkými súvisiacimi výdavkami štátu, ktoré predchádzali určeniu pokuty (najmä mzdové výdavky na zamestnanca okresného úradu, policajného zboru, sudcu, prípadne zamestnanca centra podpory) a prirátali k tomu náklady na samotné odstránenie nezákonne umiestneného odpadu vo výške niekoľko tisíc, až desiatok tisíc eur zo štátneho rozpočtu, nemôžeme tento systém pokladať za efektívny.

Ak teda niekto umiestni odpad nezákonne, pravdepodobne nebude odhalený. Ak aj áno, hrozí mu väčšinou nízka pokuta, prípadne podmienený trest.

Podľa názoru NKÚ SR § 15 zákona o odpadoch kladie príliš veľké očakávania na malé obce a zamestnancov okresných úradov vzhľadom na ich počet, nezastupiteľnosť, obmedzené právomoci v rámci odhaľovania prípadov, absenciu právneho vzdelania, nemožnosti využitia právnej pomoci a absenciu technického vybavenia a metodologickej podpory.

Odstránenie nezákonne umiestneného odpadu

Mnohým „starým nelegálnym skládkam“ už štát nevenuje pozornosť, napriek tomu môžu predstavovať významné riziká. Pri nových prípadoch nezákonne umiestneného odpadu je v súčasnosti šanca, že štát odstráni odpad, ktorý neobsahuje azbest, prípadne iný nebezpečný odpad, nulová. Na odstránenie väčšieho množstva odpadu nemajú peniaze ani obce.

„Staré nelegálne skládky“ (nezákonne umiestnený odpad v minulosti)

Register skládok vznikol v roku 1993 v zmysle geologického zákona. Tento register obsahoval aj zoznam tzv. nelegálnych skládok (v tejto správe označovaných podľa súčasnej legislatívy ako nezákonne umiestnený odpad). V čase výkonu kontroly bola Štátnym geologickým ústavom Dionýza Štúra predložená NKÚ SR databáza, ktorá obsahovala 1 792 starých nelegálnych skládok vzniknutých pred rokom 2000. S výnimkou názoru 12 okresných úradov, tento odpad je okresnými úradmi považovaný za „staré skládky“, ktoré okresné úrady neevidujú medzi prípadmi, ktoré by bolo potrebné odstrániť. Ani Ministerstvo životného prostredia SR v spolupráci so Štátnym geologickým ústavom Dionýza Štúra v rámci svojich vyjadrení jednoznačne nevysvetlilo, čo sa so všetkými „starými nelegálnymi skládkami“ stalo.

V rámci uvedenej databázy majú tieto skládky prívlastky ako opustené skládky ponechané, neriadené, prerastené, bez prekrytia a pod. Podľa informácií od niektorých okresných úradov došlo v roku 1993, kedy ešte nebol pojem nezákonne umiestneného odpadu jasne špecifikovaný zákonom, k prekrytiu mnohých starých skládok bez potreby odbornej klasifikácie ich zloženia. V databáze sa však pri mnohých prípadoch pripúšťa kontakt s podzemnými vodami, prípadne tvorba plynov, erózia, zápach a pod. Niektoré z týchto skládok boli preklasifikované na environmentálne záťaž. Bez detailnejších informácií, ktoré kontrole neposkytlo ani Ministerstvo životného prostredia SR a ani Štátny geologický ústav Dionýza Štúra, je náročné odhadnúť, koľko takýchto prípadov predstavuje do budúcnosti významné riziká pre životné prostredie. V 526 prípadoch však ide o odpad o objeme viac ako 1 000 m³, a v 169 prípadoch dokonca viac ako 10 000 m³.

Príkladom takejto starej nelegálnej skládky bol nedávno medializovaný prípad, ktorý bol objavený pri výstavbe úseku rýchlostnej cesty R2 Kriváň – Mýtna. Odhad veľkosti nezákonne umiestneného odpadu bol vyčíslený presne podľa databázy na 3 000 m³. Ukázalo sa však, že išlo až o desaťnásobne väčšie množstvo odpadu, čo malo za následok predrazenie stavby o niekoľko miliónov eur. Uvedený prípad potvrdzuje, že tzv. „zabudnuté nelegálne skládky“ môžu predstavovať významné finančné alebo environmentálne riziko a že informácie o nich v databáze štátu môžu byť významne nepresné.

Nové prípady nezákonne umiestneného odpadu

V prípade, že konaním obce, okresného úradu, prípadne enviropolície nie je určená zodpovedná osoba a držiteľ nezákonne umiestneného odpadu neprejaví záujem o zabezpečenie zhodnotenia alebo zneškodnenia nezákonne umiestneného odpadu, je za jeho odstránenie zodpovedná v prípade komunálneho a drobného stavebného odpadu obec a v prípade ostatného odpadu okresný úrad (štát).

Odstraňovanie odpadu štátom

Zodpovednosť za odstránenie nezákonne umiestneného odpadu, ktorý nie je komunálnym alebo drobným stavebným odpadom, má Ministerstvo vnútra SR prostredníctvom centier podpory. Podľa analýzy vypracovanej sekciou ekonomiky Ministerstva vnútra SR, pod ktorú centrá podpory spadajú, by na odstránenie všetkých aktuálne evidovaných prípadov potrebovali centrá podpory takmer 22 mil. eur bez DPH. Pre absenciu predpokladaných nákladov v niektorých rozhodnutiach je reálne toto číslo vyššie. Od roku 2020 nepresiahol ročný rozpočet na túto činnosť výšku 100 000 eur. Až v roku 2023 sa rozpočet zvýšil na 250 000 eur, napriek tomu vyčerpaných bolo z tejto sumy len 60 000 eur. Dôvodom nízkeho čerpania v roku 2023 malo byť zriadenie dynamického nákupného systému v rámci verejného obstarávania až v auguste. Od roku 2024, v ktorom sa ale rovnako nevyčerpala celá suma, už bolo na odstraňovanie odpadu rozpočtovaných 300 000 eur.

Z uvedeného dôvodu sa podľa vyjadrenia sekcie ekonomiky Ministerstva vnútra SR aktuálne pri súčasných finančných možnostiach odstraňuje výlučne ten nezákonne umiestnený odpad, kde sa nachádza azbest, prípadne iný nebezpečný odpad. Šanca, že dôjde zo strany štátu k odstráneniu akéhokoľvek iného nezákonne umiestneného odpadu, je teda nulová. Vzhľadom na ročný rozpočet na tento účel je zrejmé, že aj v rámci azbestu sú uprednostňované najmä prípady s nižšími nákladmi na odstránenie, na úkor objemovo a finančne významných prípadov nezákonne umiestneného odpadu. Ak by sa vyskytol prípad nezákonne umiestneného odpadu s prítomnosťou nebezpečných látok, kde by boli náklady na odstránenie odpadu vyššie ako zostatok rozpočtu na tento účel v danom roku, je otázne, ako by štát v takomto prípade postupoval.

V praxi to teda znamená, že ak nezákonne umiestnený odpad neobsahuje azbest, prípadne iný nebezpečný odpad, je celý niekoľkomesačný proces od správneho konania okresného úradu, cez vyšetrovanie podozrenia zo spáchania trestného činu enviropolíciou a následného postupovania prípadu na centrá podpory v prípade

neodhalenia zodpovednej osoby zbytočný. Takéto prípady sa hromadia na centrách podpory a ich budúcnosť je nejasná. Jedinou možnosťou riešenia tejto situácie je nové systémové financovanie odstraňovania nezákonne umiestneného odpadu.

Aj napriek zvyšujúcemu sa rozpočtu na odstraňovanie by pri súčasne nastavenom systéme financovania trvalo minimálne 70 rokov, kým by sa centrá podpory podarilo odstrániť všetky súčasné prípady nezákonne umiestneného odpadu, aj to len za predpokladu, že v rovnakom období by žiadne iné prípady neboli nahlásené a že by sa priebežne odstraňovali aj odpady, ktoré neobsahujú nebezpečné látky.

Navyše v prípadoch, keď súd, prípadne okresný úrad, udelil pokutu za nezákonné umiestnenie odpadu, sa tieto príjmy stávajú príjmom štátu bez určenia konkrétneho účelu, na ktorý by mali byť použité. Ministerstvo vnútra SR tým prichádza aj o to minimum príjmov, ktoré by mohlo na odstraňovanie odpadu využiť.

Súčasný finančný zabezpečenie odstraňovania nezákonne umiestneného odpadu NKÚ považuje za nesystémové, nedostatočné a formálne.

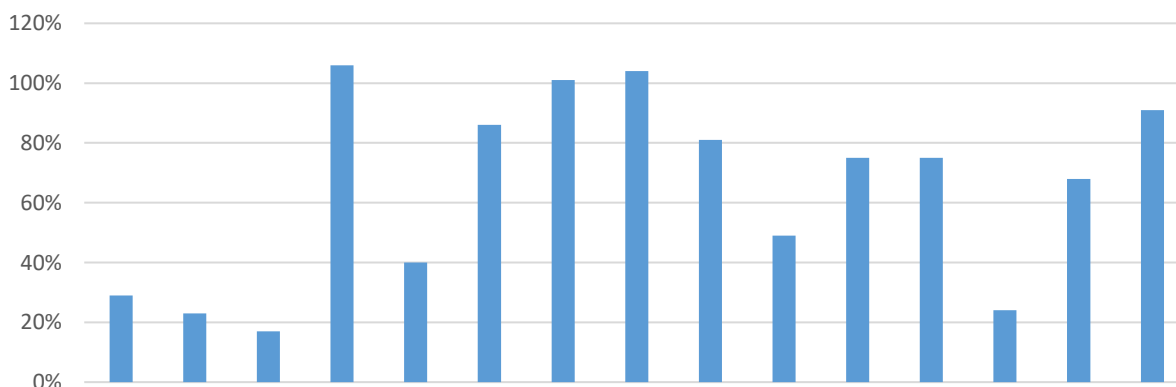
Aj napriek tomu, že Ministerstvo životného prostredia SR nezastrešuje oblasť odstraňovania nezákonne umiestneného odpadu finančne, ako garant celej problematiky by malo v prípade súčasného nedostatočného stavu finančne participovať pri riešení tejto situácie. Podľa NKÚ SR by sa na tento účel mohol využiť napr. Environmentálny fond, ktorý dlhodobo hospodári s prebytkom (napr. v roku 2023 dosiahol prebytok viac ako 1,7 mld. eur pred vylúčením finančných operácií).

Odstraňovanie odpadu obcami

Odstraňovanie nezákonne umiestneného odpadu nie je len problémom štátu, ale v prípade komunálneho a drobného stavebného odpadu aj obcí. Náklady na odstránenie väčšieho množstva odpadu sú mnohokrát v desiatkach tisíc eur, čo nie je vo finančných možnostiach obce. Dochádza teda k situáciám, že obce odpad neodstránia ani na základe rozhodnutia okresného úradu v stanovenom termíne a čakajú na výzvu v rámci niektorého z projektov. Kontrolou však boli identifikované prípady, keď sa na miestach, kde bol odstránený nezákonne umiestnený odpad z prostriedkov EÚ fondov, objavil odpad neskôr opätovne. Ministerstvo životného prostredia SR, ale aj Splnomocnenec vlády SR pre rómske komunity si preto uvedomujú, že podobné projekty, ktorých súčasťou nebude aj povinnosť monitorovania a udržateľnosti, nie sú účinné a nebudú v budúcnosti podporované. Návrh nového projektu zameraného na túto oblasť už preto tieto aspekty zohľadňuje.

Obec je oprávnená zahrnúť náklady súvisiace s odpadovým hospodárstvom do miestneho poplatku za komunálny a drobný stavebný odpad. Napriek tomu, že tento systém by bol do istej miery nespravodlivý, pretože v konečnom dôsledku by niesli zodpovednosť za odstránenie odpadu občania, ktorí miestny poplatok platia, NKÚ SR kontrolou preveril aj často kritizovanú oblasť financovania odpadového hospodárstva samosprávou. Na skutočnosť, že obce neustále doplácajú na oblasť nakladania s odpadom napriek tomu, že táto činnosť má byť hrazená výlučne z výnosu z miestneho poplatku, NKÚ SR poukazuje už od roku 2018.

Graf č. 3: Percentuálne krytie nákladov na odpadové hospodárstvo výnosom z miestneho poplatku v 15 kontrolovaných obciach a mestách za rok 2023

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov z kontroly

Len tri obce vyrubili na rok 2023 miestny poplatok v takej výške, aby pri 100 percentnej úspešnosti výberu pokryli svoje náklady na nakladanie s odpadmi. Aj keď vďaka nedoplatkom na miestnom poplatku sa to nepodarilo ani spomínaným trom obciam, v ostatných obciach bolo už v čase vyrubovania miestneho poplatku jasné, že obec bude doplácať významnú sumu z vlastného rozpočtu.

Nemožno očakávať, že obec vo svojom rozpočte nájde finančné prostriedky na prípadné odstraňovanie nezákonne umiestneného odpadu, ak pravidelne vynakladá významnú sumu rozpočtu na bežné výdavky súvisiace s odpadovým hospodárstvom.

Prioritou pre obec by však malo byť okamžite po identifikovaní nezákonne umiestneného odpadu vykonať všetky kroky potrebné pre zamedzenie rozširovania odpadu, prípadne jeho odstránenie. Aj preto zákon o odpadoch oprávňuje obec zabezpečiť zhodnotenie alebo zneškodnenie nezákonne umiestneného odpadu, ktorý je komunálnym odpadom alebo drobným stavebným odpadom bezodkladne po jeho zistení, pričom v takomto prípade nemusí postupovať podľa § 15 zákona o odpadoch.

Pozitívne možno hodnotiť, že v 13 obciach z 15 bol identifikovaný aspoň jeden prípad, kedy obec odstránila nezákonne umiestnený odpad okamžite po zistení tejto skutočnosti. Pri takomto postupe obce je ale dôležité zdôrazniť, že bez priestupkového konania obce nie je možné pokutovať osobu zodpovednú za tento odpad, čím obec preberá finančnú zodpovednosť za odstránenie odpadu na seba. NKÚ SR tiež upozorňuje, že vyhnutie sa postupom podľa § 15 je síce v súlade so zákonom, obec však v tomto prípade znemožňuje odhaliť osobu zodpovednú za tento skutok aj iným orgánom (okresný úrad a enviro polícia). Pasívny prístup obce súčasne nepôsobí odstrašujúco pre podobné konanie v budúcnosti.

Záver

Účelom kontroly bolo poukázať na nedostatky v systéme prevencie vzniku nezákonne umiestneného odpadu a jeho odstraňovania. Kontrola potvrdila, že v rámci prevencie sú vyvíjané aktivity len prostredníctvom niektorých projektov, zameraných najmä na občanov MRK, ktoré nie sú vždy účinné. Samotné obce neboli v rámci prevencie aktívne, viditeľné boli skôr znaky rezignácie obce a segregácie občanov MRK. Napriek odôvodneným argumentom obcí je podľa názoru NKÚ SR segregácia určitej skupiny občanov v akomkoľvek smere nežiadúca a dochádza ňou len k prehľbovaniu problémov.

Preventívny charakter nemá ani samotný systém odhaľovania a trestania zodpovedných osôb. Obce neboli aktívne v priestupkových konaniach, čo je v niektorých prípadoch malých obcí, vzhľadom na ich personálne a iné možnosti, pochopiteľné. Neúčinnými boli aj správne a priestupkové konania okresných úradov, kde veľkú úlohu rovnako zohrávali ich personálne možnosti, ale tiež právomoci v oblasti dokazovania viny zodpovedným osobám. K identifikovaniu páchatel'ov neprispela vo významnejšej miere ani enviro polícia. V prípade, že sa niekomu z uvedených inštitúcií podarilo určiť vinníka, tresty za tieto trestné činy boli nízke.

Pokiaľ ide o komunálny a drobný stavebný odpad, obciam sa darí odstraňovať len malé množstvá odpadu. Pri väčšom rozsahu sú nútené čakať na výzvy orientované na túto oblasť. Z pohľadu ostatného odpadu, za ktorého odstránenie je zodpovedný štát, sa od roku 2022 odstraňuje výlučne odpad obsahujúci azbest, prípadne iný nebezpečný odpad. Na zvyšný odpad nie sú finančné prostriedky. Celá niekoľkomesačná snaha o odhalenie páchatel'á je v týchto prípadoch od začiatku zbytočná.

Podľa NKÚ SR je kľúčové, aby samosprávy aktívnejšie riešili problémy s nastavením systému nakladania s odpadmi vo všetkých častiach obce. Nevyhnutné je tiež prehodnotiť súčasne nastavené mechanizmy odhaľovania zodpovedných osôb a tiež nájsť systémový prístup k financovaniu odstraňovania nezákonne umiestneného odpadu.

Na záverečnom stretnutí ku kontrole, ktoré NKÚ SR organizoval za účasti všetkých kľúčových aktérov (Ministerstvo životného prostredia SR, Ministerstvo vnútra SR, Generálna prokuratúra SR, Policajný zbor SR, ZMOS, Úrad splnomocnenca vlády pre rómske komunity a okresné úrady), boli konzultované všetky problémy identifikované v rámci kontroly. Závery tohto stretnutia boli zohľadnené aj pri formulácii odporúčaní NKÚ SR.

Odporúčania

Väčšina identifikovaných nedostatkov je spôsobená súčasným nastavením procesov a zodpovednosti za jednotlivé postupy v § 15, podrobnejšie popísaných v správe, ktoré neprináša očakávané výsledky. Na záverečnom stretnutí ku kontrole bola viacerými stranami pripustená aj možnosť úpravy tohto paragrafu. Je nutné, aby tomuto kroku predchádzalo niekoľko odborných pracovných stretnutí kľúčových aktérov. Záverečné stretnutie ku kontrole preto nemohlo priniesť konkrétne odporúčania na riešenie problémov, bolo však impulzom pre naštartovanie iniciatívy najmä zo strany Ministerstva životného prostredia SR. Na základe uvedeného NKÚ SR odporúča prijať tieto opatrenia.

Ministerstvu životného prostredia SR

- vytvoriť pracovnú skupinu pre nezákonne umiestnený odpad so zastúpením minimálne okresných úradov, centier podpory, enviropolície, prokuratúry, zástupcov samosprávy a Splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity s cieľom nielen prehodnotiť postupy a procesy definované v súčasnom § 15 zákona o odpadoch najmä z pohľadu účinného odhaľovania zodpovedných osôb, ale aj za účelom výmeny praktických poznatkov a poskytovania metodologickej podpory pre okresné úrady.
- prispieť k nastaveniu systémového prístupu financovania odstraňovania nezákonne umiestneného odpadu, napr. vytvorením fondu, ktorý bude sústreďovať všetky príjmy týkajúce sa tejto oblasti, akými sú napr. pokuty, náhrady škody, prípadne iné príjmy súvisiace s nezákonne umiestneným odpadom, nakoľko nie je možné očakávať, že iniciatívnym by malo byť v tomto smere iné ministerstvo ako to, pod ktorého gesciu téma odpadov spadá.

Splnomocnencovi vlády SR pre rómske komunity

- zamerať svoje aktivity adresne na konkrétne problémové komunity a zaviesť, príp. posilniť priebežné kontroly na mieste, so zameraním na plnenie všetkých cieľov stanovených v realizovaných projektoch (napr. Miestne občianske a preventívne služby a iné), nakoľko nezákonne umiestnený odpad v MRK je v značnej miere dôsledkom dlhodobu neriešenej problematiky slabej integrácie MRK do spoločnosti, s ktorou súvisí aj dodržiavanie zákonných povinností a pravidiel.

Reakcia kontrolovaných subjektov

Ani jeden z kontrolovaných subjektov nevyužil možnosť vzniesť námietky voči pravdivosti, úplnosti a preukázateľnosti nedostatkov zistených v rámci kontrol na obciach. Na záverečnom stretnutí ku kontrole za účasti všetkých zainteresovaných strán vyplynul všeobecný súhlas s prezentovanými závermi kontrolnej akcie, ktorý vyústil do definovania potreby vytvorenia pracovnej skupiny pre nezákonne umiestnený odpad, ktorý v rámci svojej plánovanej činnosti v budúcom roku pripustil aj úpravu § 15 zákona o odpadoch, ktorý definuje všetky procesy a zodpovednosti pre túto oblasť.

Kontakt

Najvyšší kontrolný úrad SR, Priemyselná 2, 824 73 Bratislava 26

☎ +421 250 114 911, ✉ info@nku.gov.sk

Mesto Moldava nad Bodvou, Školská 356/2, 045 01 Moldava nad Bodvou

☎ +421 554 880 211, ✉ msu@moldava.sk

Mesto Želiezovce, SNP 2, 937 01 Želiezovce

☎ +421 367 713 004, ✉ mesto@zeliezovce.sk

Obec Bajka, Bajka 15, 935 51 Bajka

☎ +421 367 728 143, ✉ obecbajka@gmail.com

Obec Cabaj Čápor, Hlavná ulica 543/6, 951 17 Cabaj-Čápor

☎ +421 377 888 403, ✉ obec@cabajcapor.sk

Obec Jasov, Jasov 217, 044 23 Jasov

☎ +421 554 664 106, ✉ info@jasov.sk

Obec Pastovce, Mikulská cesta 51/84, 935 74 Pastovce

☎ +421 367 721 671, ✉ pastovce@pastovce.sk

Obec Podhorany, Podhorany 114, 059 93 Podhorany

☎ +421 524 583 601, ✉ obecpodhorany@maldur.sk

Obec Prakovce, Prakovce 333, 055 62 Prakovce

☎ +421 534 182 031, ✉ sekretariat@prakovce.sk

Obec Ratnovce, Ratnovce 152, 922 31 Ratnovce

☎ +421 337 737 107, ✉ ou@obec-ratnovce.sk

Obec Sútor, Sútor 34, 980 01 Sútor

☎ +421 475 698 028, ✉ info@obecsutor.sk

Obec Telgárt, Telgárt 70, 976 73 Telgárt

☎ +421 486 194 600, ✉ info@obectelgart.sk

Obec Tomášikovo, Hlavná 319, 925 04 Tomášikovo

☎ +421 317 855 231, ✉ obec@tomasikovo.sk

Obec Veľká Ida, Kaštieľ 42, 044 55 Veľká Ida

☎ +421 556 992 616, ✉ obec@velkaida.sk

Obec Veľká Lomnica, Tatranská 175/23, 059 52 Veľká Lomnica

☎ +421 524 313 306, ✉ obec@velkalomnica.sk

Obec Zlaté Klasy, Poštová 550, 930 39 Zlaté Klasy

☎ +421 315 912 402, ✉ info@obec.zlateklasy.sk